

Hospitalizacje z powodu schizofrenii katatonicznej w Polsce w latach 1983-1992

Hospitalizations for catatonic schizophrenia in Poland in 1983-1992

KRYSTYNA NUROWSKA, JOANNA DIDUCH, JACEK WCIÓRKA

Z I Kliniki Psychiatrycznej IPiN w Warszawie

STRESZCZENIE. Na podstawie rutynowej statystyki szpitali psychiatrycznych przeanalizowano częstość rozpoznawania schizofrenii katatonicznej u chorych hospitalizowanych po raz pierwszy w ostatnim dziesięcioleciu. Rozpoznawano ją u 2,8% chorych, przy czym zaznaczało się wyraźne zróżnicowanie regionalne. Rozpoznanie to stawiano częściej u kobiet i u osób w wieku 20-29 lat.

SUMMARY. On the grounds of mental hospitals routine statistical records the frequency of diagnosing catatonic schizophrenia among first admissions hospitalized over the last decade was analyzed. The diagnosis, showing a marked regional differentiation, was made in 2.8% of cases. Catatonic schizophrenia was recognized more frequently in female patients in the 20-29 age group.

Słowa kluczowe: schizofrenia katatoniczna / częstość rozpoznawania / zarejestrowana zapadalność

Key words: catatonic schizophrenia / frequency of diagnosing / registered incidence

Częstość występowania schizofrenii katatonicznej była na przestrzeni lat różnie oceniana. Wśród chorych hospitalizowanych w latach 1909-1915 przynajmniej jeden raz z rozpoznaniem dementia praecox Kraepelin znalazł 19.5% katatoników (11). Huber i wsp. badając populację chorych na schizofrenię w latach 1945-1949 stwierdzili, że u 5% pierwszym objawem była katatonია (9).

Babigian i Guggenheim stwierdzili, że w latach 1960-1966 zespół katatoniczny występował w 5% nowych zachorowań na schizofrenię (4). Häfner i Kasper, w latach 1975-1978, widzieli postaci katatoniczną u 3% swoich chorych na schizofrenię (6).

Na uwagę zasługują prace Achté i Morrisona, którzy zauważyli wyraźny spadek częstości występowania schizofrenii katatonicznej w ostatnich kilkudziesięciu latach: wg Achté z 36% w 1900 r. do 7% w 1960 roku; wg Morrisona z 14% w latach 1920-44 do 8% w latach 1945-66 (1, 12).

W Polsce, Smoczyński w 1986 r. ocenił, że zespół katatoniczny występuje u 17.1% populacji 1035 chorych z ostrymi psychozami schizofrenicznymi (13). Według wyników badań K. Gerard, odsetek postaci katatonicznej wśród pacjentów po raz pierwszy hospitalizowanych z powodu schizofrenii zmniejszył się z 12% w latach 1917-18 do 4% w latach 1967-68 (3).

CEL

W poniższej pracy przeanalizowano częstość występowania katatonicznej postaci schizofrenii w Polsce w ciągu ostatnich 10 lat. Podjęto także próbę prześledzenia częstości rozpoznawania tej choroby w poszczególnych regionach kraju.

BADANI I METODA

W pracy wykorzystano dane liczbowe dotyczące pacjentów z rozpoznaniem schizofre-

nii, hospitalizowanych po raz pierwszy w zakładach psychiatrycznej opieki stacjonarnej w Polsce, w latach 1983-1992, z uwzględnieniem podziału na województwa. Prześladowano częstość rozpoznawania postaci katatonicznej w tej grupie chorych ze zwróceniem uwagi na zróżnicowanie tego rozpoznania w różnych regionach Polski. Regiony te utworzono z województw objętych wpływem poszczególnych Akademii Medycznych. Źródłem informacji była rutynowa statystyka szpitali psychiatrycznych

WYNIKI

W Polsce, w latach 1983-1992 hospitalizowano po raz pierwszy 52.021 osób cierpiących na schizofrenię, z czego u 1430 (2.8%) rozpoznano postać katatoniczną.

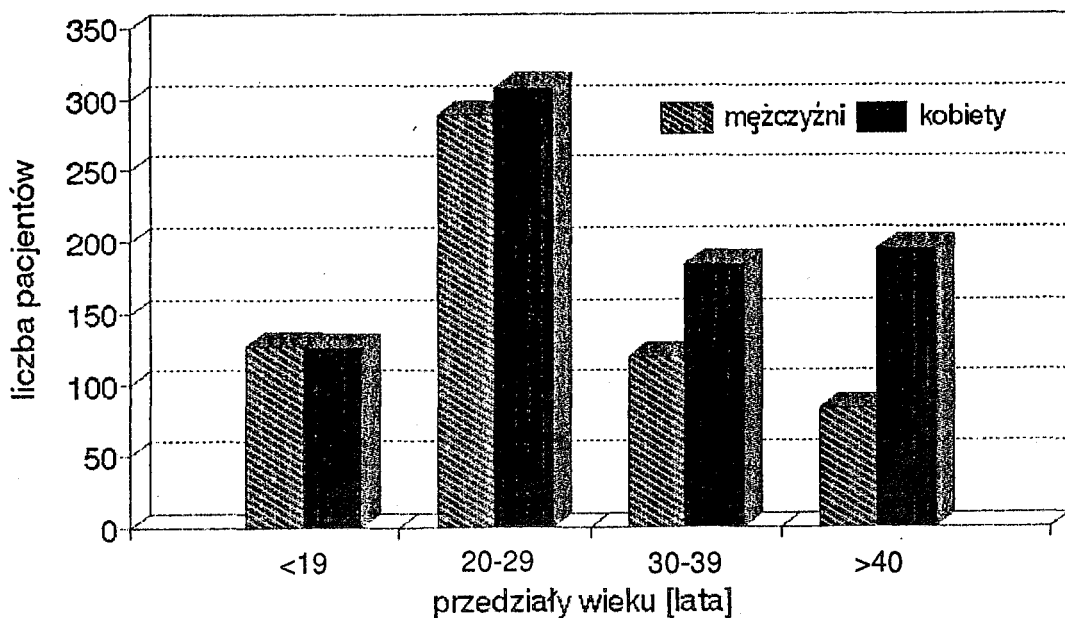
Wśród chorych na schizofrenię katatoniczną było 618 (43.2%) mężczyzn oraz 812 (56.8%) kobiet. Średni wiek pacjentów wynosił 29,8 lat (mężczyźni - 26,7 lat; kobiety - 32,2 lata).

Liczba rozpoznań schizofrenii katatonicznej w poszczególnych przedziałach płci i wieku została przedstawiona na rys.1. Zależność między wiekiem a płcią była statystycznie istotna ($\chi^2=33,99$; 4 s.s.; $p<0,001$)

Liczbę rozpoznań schizofrenii katatonicznej w poszczególnych latach okresu 1983-1992 w Polsce z uwzględnieniem liczby zachorowań wśród mężczyzn i kobiet ilustruje rys. 2.

Częstość rozpoznawania postaci katatonicznej wśród chorych hospitalizowanych po raz pierwszy z powodu schizofrenii w latach 1983-1992 w Polsce zestawiono w tabeli 1.

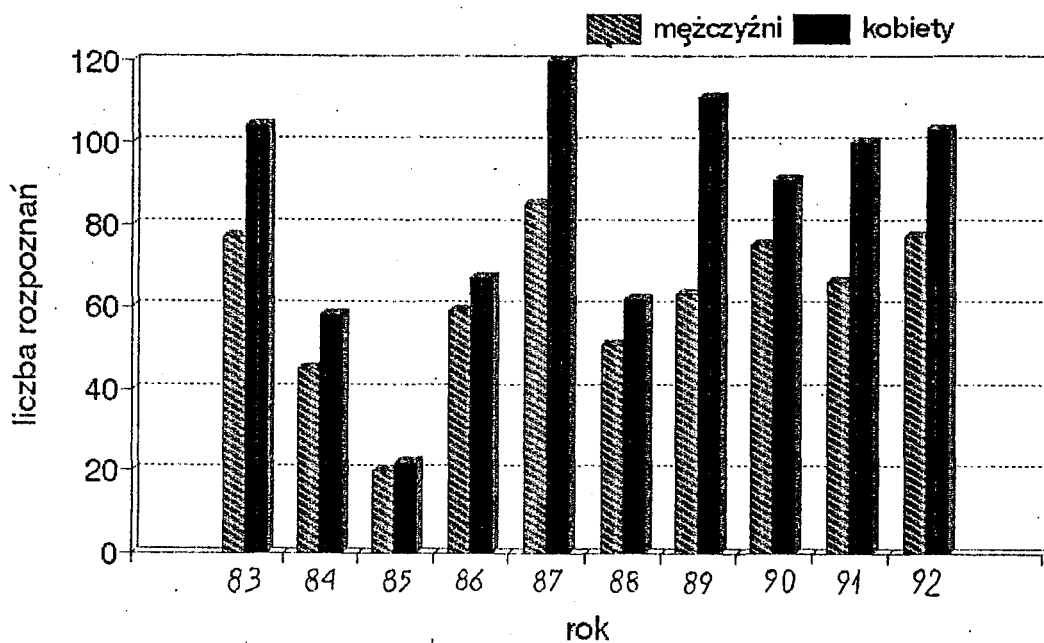
Średnią częstość rozpoznawania schizofrenii katatonicznej w ciągu ostatnich 10 lat w regionach poszczególnych Akademii Medycznych podano w tabl. 2. Średnią, względną (w stosunku do rozpoznawania schizofrenii ogółem) częstość rozpoznawania tej postaci w regionach poszczególnych Akademii Medycznych przedstawiono też na mapce (rys.3).

Rys. 1. Hospitalizacje z powodu schizofrenii katatonicznej w Polsce, w okresie 1983-1992, według płci i wieku.

Tablica 1. Częstość rozpoznawania katatonii wśród po raz pierwszy hospitalizowanych z powodu schizofrenii w Polsce, w latach 1983-1992.

Rok	Rozpoznanie		Odsetek schizofrenii katatonicznej %
	schizofrenia ogółem n	schizofrenia katatonicznej N	
1983	4881	181	3.7
1984	5227	103	2.0
1985	5447	42	0.8
1986	5066	126	2.5
1987	5130	179	3.5
1988	4975	113	2.3
1989	4910	174	3.5
1990	5217	166	3.2
1991	5355	166	3.1
1992	5813	180	3.1
Ogółem	52021	1430	2,8

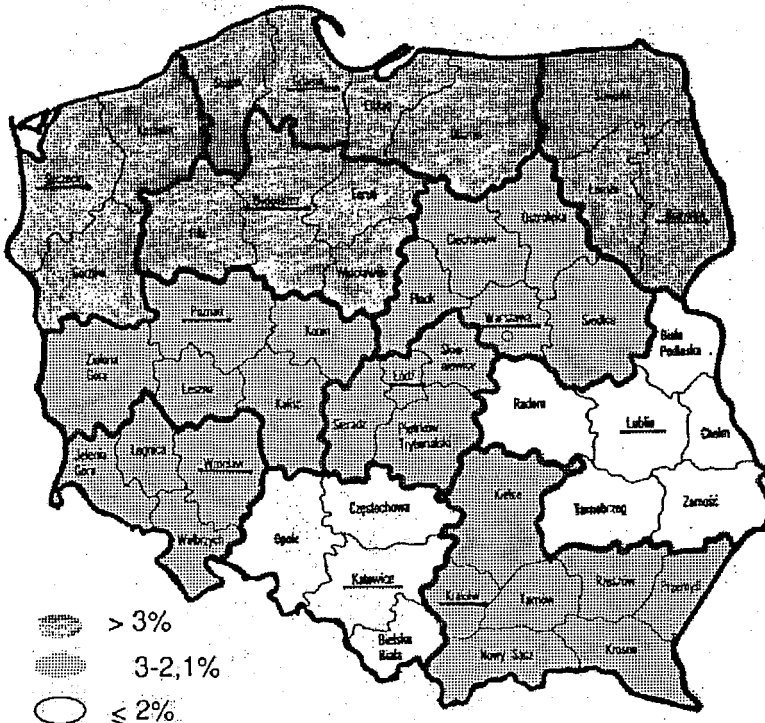

Rys. 2. Hospitalizacje z powodu schizofrenii katatonicznej w Polsce, w latach 1983-1992, według płci.

Tablica 2. Średnia częstość rozpoznawania postaci katatonicznej wśród hospitalizowanych po raz pierwszy z powodu schizofrenii w regionach Akademii Medycznych, w latach 1983-1992 (w liczbach bezwzględnych i w odsetkach).

Region Akademii Medycznej	Rozpoznanie		Odsetek schizofrenii katatonicznej %
	schizofrenia n	katatoniczna N	
szczecińskiej	124	3877	3.2
wrocławskiej	80	3888	2.1
poznańskiej	62	2854	2.2
bydgoskiej	208	3463	6.0
gdańskiej	236	5668	4.2
białostockiej	72	2048	3.5
lubelskiej	99	4970	2.0
krakowskiej	176	6566	2.7
warszawskiej	162	5679	2.9
łódzkiej	48	2269	2.1
katowickiej	150	10561	1.4

Brak danych o miejscu zamieszkania: schizofrenia katatoniczna - 13 osób, schizofrenia - 178 osób.

Rys. 3. Średnia częstość rozpoznawania schizofrenii katatonicznej w latach 1983-92.

DYSKUSJA

Omówienie uzyskanych wyników należy zacząć od podkreślenia koniecznej ostrożności w interpretowaniu informacji pochodzących z rutynowej statystyki szpitalnej, której jakość jest trudna do oceny. Nie są jednak dostępne żadne inne źródła dla tak obszernego materiału epidemiologicznego i przedstawienie go, z tego powodu, wydawało się nam interesujące.

Według uzyskanych przez nas wyników, zarejestrowana w szpitalach częstość występowania (zapadalność) schizofrenii katatonicznej w ostatnich latach w Polsce była niższa niż podawana przez innych autorów (1, 3, 4). Być może wiąże się to z wykorzystaniem danych obejmujących ostatnią dekadę, podczas gdy cytowane prace uwzględniały lata wcześniejsze.

Systematyczny spadek zachorowań na schizofrenię katatoniczną w Europie i Ameryce Północnej zauważa wielu autorów (1, 3, 10, 12). Wydaje się, że pewną rolę w zmniejszeniu liczby rozpoznań schizofrenii katatonicznej może odgrywać postęp w diagnostyce medycznej. Część egzogennie uwarunkowanych zespołów katatonicznych, wraz z pojawieniem się nowych metod rozpoznawania i leczenia, znalazła się w polu zainteresowania neurologów i lekarzy chorób wewnętrznych (7). Niektórzy sądzą też, że schizofreniczne zespoły katatoniczne mogą nie docierać do placówek psychiatrycznych a są diagnozowane i leczone w oddziałach niepsychiatrycznych, jako epizody zaburzeń o niejasnej etiologii (6).

Wśród ogółu pacjentów z pierwszorazowym rozpoznaniem schizofrenii katatonicznej przeważały kobiety. Wynik ten jest zgodny ze spostrzeżeniami innych autorów (2, 4). Największa zapadalność występowała w przedziale wieku 20-29 lat. Wśród chorych powyżej 40 r.ż. znacznie przeważały kobiety, co odpowiada dostrzeganej przez innych autorów prawidłowości częstszego występowania późnej schizofrenii wśród kobiet w porównaniu z mężczyznami (5, 8).

W ciągu ostatnich 10 lat w Polsce odsetek liczby rozpoznań schizofrenii katatonicznej wśród ogółu pierwszorazowych zachorowań na schizofrenię ulegał niewielkim wahaniom. Jedynie w roku 1985 obserwowano wyraźny spadek liczby zachorowań, którego przyczyn, na podstawie dostępnych nam informacji, nie możemy zinterpretować. Na podkreślenie zasługuje fakt, że w ostatnich czterech latach częstość rozpoznawania schizofrenii katatonicznej w Polsce utrzymywała się na jednakowym poziomie.

Interesujące wydaje się prześledzenie częstości rozpoznawania postaci katatonicznej schizofrenii w regionach działania i wpływów poszczególnych Akademii Medycznych. Zarejestrowano, że schizofrenia katatoniczna rozpoznawana była najczęściej w północnych regionach Polski, odpowiadających obszarom działania Akademii Medycznych w Gdańsku, Bydgoszczy, Szczecinie i Białymstoku. Najmniejszą liczbę rozpoznań schizofrenii katatonicznej odnotowano w rejonach Akademii Medycznych w Katowicach i Lublinie. W obrębie pojedynczych regionów częstość rozpoznawania schizofrenii katatonicznej w ciągu badanych lat była podobna. Stwierdzone różnice w częstości rozpoznawania katatonicznej postaci schizofrenii w poszczególnych regionach Polski wydają się wynikać raczej z odmiennych zasad i nawyków diagnostycznych (np. odmienna klasyfikacja nie w pełni rozwiniętych objawów katatonicznych) niż z rzeczywistych różnic w zapadalności na tę postać schizofrenii.

WNIOSKI

1. Postać katatoniczną rozpoznawano u 2.8% pacjentów, hospitalizowanych po raz pierwszy z powodu schizofrenii, w latach 1983-1992.
2. Schizofrenię katatoniczną obserwowano częściej u kobiet (56.8% ogółu pacjentów).
3. Najwyższą zachorowalność stwierdzono w przedziale wieku 20-29 lat.

4. Postać katatoniczna schizofrenii była rozpoznawana najczęściej w północnych regionach Polski związanych z Akademią Medycyńską w Gdańsku, Bydgoszczy, Szczecinie i Białymstoku.

PODZIĘKOWANIA

Za życzliwą i kompetentną pomoc w uzyskaniu zestawień statystycznych z ogólnopolskiej komputerowej bazy danych dziękujemy Pani Mgr Hannie Jaszczuk z Zakładu Organizacji Ochrony Zdrowia IPiN.

PIŚMIENNICTWO

1. Achte K.A.: Der Verlauf der Schizophrenien und der schizophoreniforme Psychosen. Acta Psych. Scand. 1961, 31, suppl. 155.
2. Bamrah J.S., Freeman H.L., Goldberg D.P.: Epidemiology of schizophrenia in Salford 1974-84. British Journal of Psychiatry 1991, 159, 802-810.
3. Gerard K.: Zmienność schizofrenii w latach 1917-1968. Analiza cech społeczno-demograficznych i klinicznych u chorych po raz pierwszy hospitalizowanych. IPiN, Warszawa 1989.

4. Guggenheim F.B., Babigian H.M.: Catatonic schizophrenia. Epidemiology and clinical course. J. Nerv. Ment. Dis. 1974, 158, 291-305.
5. Harris J., Jeste D.V.: Late - Onset Schizophrenia. Schizophrenia Bulletin 1988, 14, 1, 39-55.
6. Häfner H., Kasper S.: Akute lebensbedrohliche katatonie. Nervenarzt 1982, 53, 385-394.
7. Hippius H., Ruther E., Schmauss M.: Katatone und dyskinetische Syndrome. Springer-Verlag, Berlin 1989, 95-103.
8. Howard R., Castle D., Wessely S.: A Comparative Study of 470 Cases of early - onset and late - onset schizophrenia. British Journal of Psychiatry 1993, 163, 352-357.
9. Huber G., Gross G., Schuttler R.: Schizophrenie - Eine verlaufs- und Sozialpsychiatrische Langzeitstudie. Springer-Verlag, 1979, Berlin, Heidelberg, New York.
10. Jablensky A., Sartorius N. et al.: Schizophrenia: manifestations incidence and course in different cultures. Psychological Medicine, monograph suppl. Cambridge Univ. Press 1992.
11. Kraepelin E.: Psychiatrie. Ein Lehrbuch für Studierende und Ärzte Barth-verlag, Leipzig 1913.
12. Morrison J.R.: Changes in subtype diagnosis of schizophrenia 1920-1966. Am. J. Psychiatry 1974, 131, 6, 674-677.
13. Smoczyński S.: Zespoły schizofrenoidalne w świetle analizy psychopatologicznej 1159 ostrych psychoz schizofrenicznych. Psychiat. Pol. 1986, 20, 4, 257-263.

*Adres: Dr Krystyna Nurowska, I Klinika Psychiatryczna IPiN,
Al. Sobieskiego 119, 02-957 Warszawa*